

Commissie van Toezicht te DENDERMONDE

Gevangenis te DENDERMONDE

Jaarverslag 2016

Inhoudsopgave

Inleiding

1. Commissie van toezicht

1.1 Voorstelling en opdrachten

1.2 Samenstelling van de commissie

1.3 Werking van de commissie

2. Gevangenis

2.1 Materiële omstandigheden van detentie

2.2 Onthaal van de nieuwe gedetineerden

2.3 Hygiëne, voeding en leefruimte

2.4 Gezondheid in de gevangenis

2.5 Activiteiten van de gedetineerden

2.6 Regime en discipline

2.7 Overlegorgaan voor de gedetineerden

2.8 Uitvoering van het detentieplan

3. Behandeling van de aanvragen ontvangen door de commissie van toezicht

3.1 Procedure voor de indiening van de aanvragen

3.2 Statistieken van de aanvragen

3.3 Gevolg gegeven aan de aanvragen

3.4 Markante problemen

4. Controles uitgevoerd door de commissie van toezicht

4.1 Observatieverslagen

4.2 Relaties met de directie en het personeel

4.3 Adviezen en aanbevelingen

Inleiding

Voorliggend jaarverslag is het resultaat van een functionele samenwerking tussen zowel leden van de CVT als medewerkers in de gevangenis. Wij baseren ons zoals steeds op informatie die langs meerdere kanalen ter beschikking werd gesteld en op de eigen ervaringen van de commissie(leden). Vooral de schriftelijke communicatie en de persoonlijke gesprekken met gedetineerden, gevangenispersoneel en directie vormen de inhoud van wat u hier te lezen krijgt. Daarnaast danken wij in het bijzonder de mensen van PSD, de beleidsmedewerker externe dienstverlening en alle andere medewerkers van de gevangenis die ons hielpen bij het verzamelen van de juiste informatie. Wij maakten ook dankbaar gebruik van het onderzoeksrapport 'gezondheidsprofiel gedetineerden' van de UGent waar Dendermonde een van de gevangenissen in de onderzoeksgroep was. Waar aangewezen komen wij terug op aandachtspunten uit de werking van vorige jaren.

Wij houden er aan in het bijzonder onze commissieleden opnieuw te bedanken die hun uiteenlopende competenties belangeloos inzetten voor het bewaken van een menswaardige bejegening van de gedetineerden die in de gevangenis van Dendermonde verblijven.

Dendermonde, december 2016

Ann Moens - voorzitter

1. Commissie van toezicht

1.1 Voorstelling en opdrachten

- Opdrachten

(Koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen)

Art. 138ter. De Commissie van Toezicht heeft tot taak:

1° een onafhankelijk toezicht te houden op de gevangenis bij dewelke zij is opgericht, op de bejegening van de gedetineerden en op de naleving van de betreffende voorschriften;

2° aan de Minister en aan de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek, advies en inlichtingen te geven betreffende aangelegenheden in de gevangenis die rechtstreeks of onrechtstreeks met het welzijn van de gedetineerden verband houden en voorstellen te doen die zij gepast acht;

3° ten behoeve van de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen jaarlijks een verslag op te stellen betreffende alles wat betrekking heeft op de bejegening van de gedetineerden en op de naleving van de voorschriften terzake, in de gevangenis waarvoor zij bevoegd is.

Art. 138quater. § 1. Voor zover dit voor de uitoefening van de taken omschreven in artikel 138ter noodzakelijk is, hebben de leden van de Commissie van Toezicht vrije toegang tot alle plaatsen in de gevangenis en hebben zij het recht om ter plaatse, behoudens wettelijke uitzonderingen, alle op de gevangenis betrekking hebbende boeken en bescheiden in te zien, en mits voorafgaande schriftelijke instemming van de gedetineerde, van alle stukken die individuele gegevens van gedetineerden bevatten.

§ 2. Zij hebben het recht zonder controle briefwisseling te voeren met de gedetineerden en zonder toezicht in contact te treden met hen.

§ 3. De voorzitter van de Commissie van Toezicht ontmoet de (adviseur-gevangenisdirecteur) maandelijks en telkens wanneer bijzondere gebeurtenissen dit vereisen.

1.2 Samenstelling van de commissie

Hiervoor verwijzen wij naar de lijst infra met een overzicht van de leden die actief waren in 2016. Dit jaar zijn er een aantal wijzigingen geweest: drie leden bereikten het einde van hun mandaat en moesten worden vervangen. Er werden 4 kandidaat-leden gevonden waarvan er inmiddels al drie actief zijn in de commissie.

Annie Moens – Voorzitter - (Koepelfunctie in de geestelijke gezondheidszorg)
Vanhulle Hans – Ondervoorzitter - (Schooldirecteur)
De Schepper Danny – ondervoorzitter in opvolging van de heer Vanhulle - (Vrederechter)
De Landtsheer André – commissielid - (Geneesheer)
Baillon Philippe – commissielid -(Advocaat – plaatsvervangend rechter)
Cornelis Harry – commissielid - (Handelaar)
Collier Marijke - commissielid - (Advocaat)
Du Four Christian – commissielid - (Ere-Procureur des Konings)
Talloon Caroline – commissielid - (Advocaat)
Boterberg Luc – commissielid - (Ere – Gerechterlijk Directeur FGP.)
Colpaert Arsène – commissielid - (Raadsheer Hof van beroep)
De Smet Tom – commissielid - (Advocaat)
Tas Nathalie – commissielid - (Griffier-hoofd-van-dienst)
De Visscher Jean-Pierre – Secretaris - (Ere-Hoofdsecretaris van het Parket)
De Vylder Natasha – Plaatsvervangende secretaris - (Leidinggevend secretaris Parket te Dendermonde)

1.3 Werking van de commissie

(Koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen)

Art. 138octies. De Commissie van Toezicht houdt ten minste één zitting per maand. De Commissie kan slechts vergaderen (wanneer de helft plus één van de leden aanwezig is).

Dendermonde: de commissie vergadert in principe telkens de laatste vrijdag van iedere maand. Indien te veel leden in de onmogelijkheid zijn deze datum aan te houden, dan wordt voor de lopende maand een gepaste dag afgesproken. De commissie vergadert telkens vanaf 17.00 u, in een vergaderruimte van de gevangenis.

§ 2. Eén of meer leden van de Commissie van Toezicht zijn er beurtelings mee belast gedurende één maand, ten minste éénmaal per week als maand-commissaris de gevangenis of gevangenen waarbij zij zijn ingericht, te bezoeken.

Dendermonde: op de vergadering wordt de maandcommissaris voor de volgende maand aangeduid door de voorzitter. Hierbij wordt – zoveel als mogelijk- een vast stramien aangehouden. Wanneer de nood zich voordoet, springen andere leden bij, bijvoorbeeld indien er nog een vacature loopt, of indien iemand door ziekte verhinderd is.

De MC gaat zeker langs op de griffie (aantal aanwezigen), in het detentiecentrum (brievenbus ledigen en aanvragen opvolgen) en bij de directie (indien beschikbaar). De MC kan tussendoor voor vragen terecht bij de voorzitter, de secretaris en de arts van de commissie.

Specifieke elementen 2016:

- 2016 was een jaar van meerdere wissels in het ledenbestand. Wij mochten een aantal leden uitwuiwen, en anderen verwelkomen. Dit betekent telkens opnieuw ook mensen inwerken. In ruil voor deze inspanning krijgen we echter ook wel wat frisse hernieuwde kijk terug, wat zeer belangrijk is voor onze opdracht.
- Het is belangrijk dat opvallende plaatsen snel opnieuw worden ingevuld om de belasting van de commissieleden (die allen fungeren als vrijwilligers) niet nodeloos te verzwaren.
- Door zowel stakingen, voorbereidend wetgevend werk als Europese protocollen (Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) is er in 2016 meer gevraagd van de leden van de CVT dan enkel hun opdracht in de gevangenis. Dit is altijd een voorzichtige evenwichtsoefening zolang men met vrijwillige inzet werkt. Bij teveel beroep op deze vrijwilligers loopt men het risico van afhaken.

2. Gevangenis

2.1 Materiële omstandigheden van detentie

- Beschrijving van het gebouw, algemene staat.

Hier kunnen wij niet anders dan verwijzen naar de vaststellingen uit 2015:

‘Ondanks de hoge leeftijd van het gebouw (>150 jaar) blijft de gevangenis intensief gebruikt. ... Er zijn dus permanent herstellings- en instandhoudingsingrepen noodzakelijk. ...De gevangenis oogt dan ook oud en versleten, zéker als je vergelijkt met een aantal andere penitentiaire inrichtingen. ...De commissie volgt de moeizame tocht richting nieuwe gevangenis dus al meer dan een decennium op en hoopt dan ook dat er eindelijk doorbraken komen en dat er dan mogelijkheid is om deze oude gevangenis een herconditionering ten gronde te geven, vooraleer ze terug operationeel ingeschakeld wordt in het geheel van penitentiaire inrichtingen.’

Wij voegen toe dat de staat van het gebouw invloed heeft op de mogelijkheden aan hulp- en dienstverlening. Vaak gaat het om (te) kleine ruimtes die polyvalent gebruikt worden.

In 2016 is een aanvang genomen om een afdeling te renoveren. Dit gebeurt gefaseerd door personeel en gedetineerden. In elk cel wordt alles uitgebroken en vernieuwd. Dit traject zal in de loop van 2017 afgerond worden. De werken worden soms ook vertraagd door onvoldoende beschikbaar personeel, zodat men geen mensen kan vrijstellen van de gewone dienstroosters. Het gevolg is ook dat niet alle cellen beschikbaar zijn, wat maakt dat men met (nog) meer op een cel verblijft.

- Cijfer: de maandcommissaris vraagt elke week de aanwezigheidscijfers op. Deze schommelden in 2016 tussen 159 en 224 (mediaan 195). Met een officiële capaciteit van 168 kan men in drukke tijden – als alle cellen kunnen gebruikt worden – als uiterst maximum 220 mensen aan. Op het percentage mensen van vreemde nationaliteit hebben we geen zicht.
- Evacuatieplan: het evacuatieplan wordt periodisch geëvalueerd en bijgestuurd. Zo moet men rekening houden met de eisen van het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB). Hierbij worden gedetineerden alvast gecatalogeerd in de meest afhankelijke categorie vergelijkbaar met een ziekenhuis, rustoord, Dit vereist een zorgvuldiger plan dan bijvoorbeeld een hotel, school, kantoorgebouw.

2.2 Onthaal van de nieuwe gedetineerden

Wij wensen hier mee te geven dat de personeelskrapte, die in Dendermonde ook voor het directiekader speelt, ook hier ongewild een impact heeft. Aangezien het vele werk door minder directieleden dient uitgevoerd te worden, vergroot de kans dat er ook bv. tijdens het onthaalgesprek zaken vergeten worden.

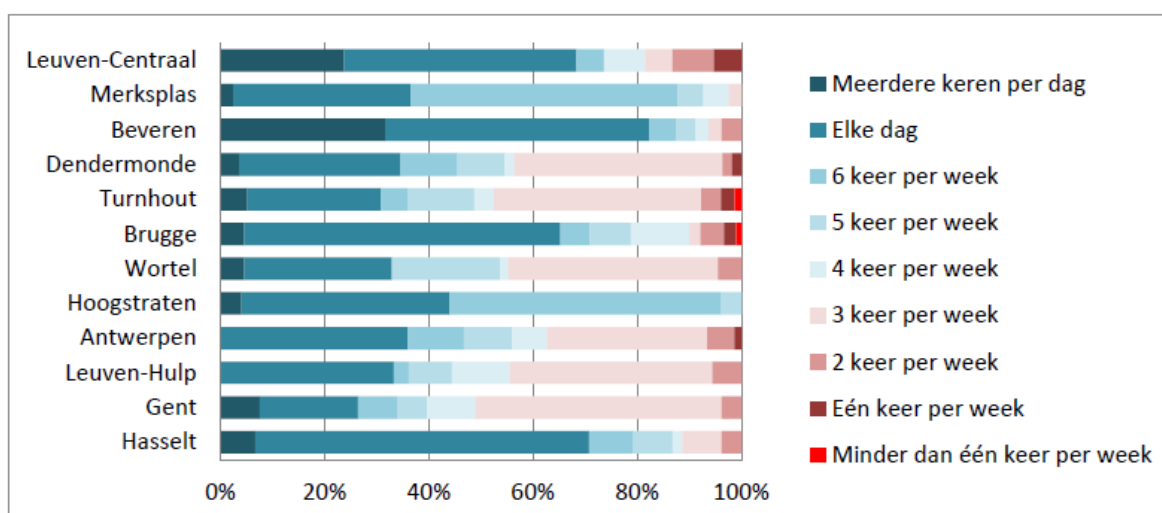
De commissie heeft nog onvoldoende zicht op eventuele specifieke maatregelen voor on/laaggeletterden en de niet-meertaligheid van vele buitenlandse gedetineerden.

2.3 Hygiëne, voeding en leefruimte

2.3.1 Hygiëne en sanitaire voorzieningen

Wij refereren naar het onderzoek van de UGent dat in meerdere Vlaamse gevangenissen doorging over het 'gezondheidsprofiel van de gedetineerde'. Hierin illustratie de grafiek over douchen:

Figuur 7 Frequentie waarmee gedetineerden zich douchen, per gevangenis

- Aangezien Dendermonde een uitgewoende gevangenis is, is de sanitaire en hygiënische infrastructuur eveneens verouderd en niet meer toereikend in deze tijd.

2.3.2 Voeding

- Het budget voor voedsel is momenteel 3,41 euro per gedetineerde. Er zijn geen andere bronnen van financiering of gesubsidieerde voedselleveringen.
- Is er in bijzondere voedingsregimes voorzien voor zieken, oudere gedetineerden en, in voorkomend geval, bijzondere categorieën?
 - Wanneer noodzakelijk, en gestaafd door bijvoorbeeld een attestering door de gevangenisarts, zijn specifieke diëten mogelijk (diabetes, gluten, vet/zoutarm...). Wij hebben geen weet van bijzondere maaltijden voor bvb oudere gedetineerden.
 - Af en toe krijgen we hierover een opmerking van de gedetineerden die in dit geval zijn: variatie zou groter mogen, wordt afzonderlijk opgediend, waardoor het niet zo flexibel is als je bv. later terugkeert van het justitiepaleis.

- Bovendien is de gevangenis van Dendermonde niet bedoeld voor langgestraften, wat uiteraard een te groot verloop met zich meebrengt om sterk geïndividualiseerd te werken. In individuele gevallen is een werkbare oplossing onderhandeld.
- Worden voedingsregimes van religieuze aard gerespecteerd? Ja. Er is bijvoorbeeld altijd een halalmaaltijd te verkrijgen. Men moet zich dan wel inschrijven op dat maaltijdregime en niet steeds wisselen, naargelang het menu bijvoorbeeld.
- In welke staat verkeert de keuken? Wordt zij regelmatig gecontroleerd op hygiëne en veiligheid? Er is een attest van de Voedselinspectie dat dateert van november 2015.
- Via de kantine zijn bijkomend voedingswaren te verkrijgen. Een van de zaken die ons opviel was dat er wel 'warm-te-maken' voedsel te verkrijgen was, maar dat de gedetineerden geen uitrusting hebben om dit voedsel dan ook effectief op te warmen. In 1 situatie dit jaar werd melding gemaakt dat de beambten het niet leuk vinden om op bepaalde tijdstippen, buiten de gewone maaltijden nog specifieke kantinebestellingen te moeten 'leveren' op cel aan personen die zich dat financieel kunnen veroorloven. Men voelde zich in de rol van ober.

2.3.3 Leefruimte

Vorig jaar zijn wij al ingegaan op de infrastructurele staat van de gevangenis te Dendermonde en gevolgen die dit meebrengt voor zowel de basisvoorzieningen, het regime en het leefklimaat. De gemiddelde overbevolkingsgraad is 'iets' afgenomen intussen, wat het leefcomfort alvast een beetje ten goede komt.

2.4 Gezondheid in de gevangenis

2.4.1 Toegang tot medische verzorging

Enige tijd geleden had onze arts een gesprek met de medische dienst. Hieronder de elementen:

- Er is een permanentie van verpleegkundigen (1,5 FTE in totaal, 1 FTE verpleegkundige + 2 kwart-time verpleegkundigen via interimcontract) van 7u30 tot 15u30 op weekdays en van 8 tot 14 u op zaterdag en 8-11 u op zondag. Er komt elke dag een dokter langs (buiten urgenties en intake): dr. Triest komt tussen 7 u en 8 u (veel gedetineerden zijn dan nog niet wakker...) en dr. De Ridder komt rond 12 u en blijft tot 14 à 15 u.
- Dagelijks zijn er ongeveer 30 à 40 aanvragen voor consultatie/verzorging, waar de verpleegkundigen een triage doen om te bepalen wie bij de dokter kan langskomen of door haar geholpen wordt. Men signaleert dat gedetineerden die bijna elke dag een consult aanvragen niet altijd opgeroepen worden.
- De medische dienst gebruikt een elektronisch medisch dossier maar is blijkbaar niet verplicht een (jaarlijks) rapport te maken over de activiteiten. Men kan ook geen cijfers geven over 'urgenties' e.d. De medische gegevens zouden centraal kunnen geconsulteerd worden maar de vraag is of men daar ook iets mee doet.
- Tandarts: heeft consultaties op Di en Do van 8u30 tot 12 u in een goed uitgerust kabinet. Haar interventies bestaan meestal uit tandextracties, tandsteenverwijdering en vullingen. Zeldzame prothesen voor wie het kan betalen. Signaleert dat de mondhygiëne vaak ondermaats is (rokers, verslaafden, laag opgeleiden,...)
- Medicatieverdeling: systeem is gelinkt aan het celnummer. De apotheker levert de dagdosis in gepersonaliseerde doosjes elke dag af. De verdeling ervan gebeurt door de cipers.
- Raadpleging van eigen (huis)arts: procedure besproken

- Medisch dossier Epicure + centrale verwerking in Brussel: volgens dr. DR is dit geen gebruiksvriendelijk systeem dat geen gecodeerde verwerking toelaat, zodat het niet mogelijk lijkt om inzicht te krijgen in de aanwezige pathologieën en interventies.
- Opvolging van aanvragen medische consultaties: verwerking rapportbriefjes. Hier hoorden we ook vaak klachten over de lange wachttijden tussen aanvraag en consultatie. Ook hier zou het gebruik van autokopiërend papier gemakkelijker controle toelaten. Bovendien zou het moeten mogelijk zijn om statistieken op te maken over het aantal ingediende rapportbriefjes en de daaruit voortvloeiende consulten bij verpleegkundigen en dokters

2.4.2 Bijzondere verzorging voor geestesgestoorde gedetineerden

- Behoeften inzake psychiatrische zorg? We stellen vast dat er steeds meer gedetineerden zijn die nood hebben aan psychologische/psychiatrische begeleiding. De gevangenis heeft momenteel niet de mogelijkheden om aan deze nood tegemoet te komen.
- De beschikbaarheid van zowel het aanbod van het centrum voor geestelijke gezondheidszorg (CGG) vanuit de externe dienstverlening, als het intern aanbod aan zorg zijn ontoereikend om aan de behoefte te voldoen.
- Specifiek voor de aanwezigheid van de psychiater stelt zich een probleem. Na het wegvallen van de psychiater, werd de functie tijdelijk opgevuld door de gevangenispsychiater van Gent (1x/14 dagen). In de loop van 2016 kwam er dan eventjes een specifieke psychiater voor Dendermonde (ook in Beveren psychiater), die echter vrij snel vroeg om dit niet langer uit te oefenen. Daardoor is de frequentie van aanwezigheid van een psychiater opnieuw naar het zeer laagfrequente niveau van ervoor teruggevallen. Dit is echt ondermaats qua zorgaanbod.

2.4.3. Gezondheidsprofiel gedetineerden

Wij hadden het geluk de beschikking te krijgen over een onderzoeksrapport 'gezondheidsprofiel gedetineerden', dat tot stand kwam in de samenwerking tussen UGent Vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg en de Beleidscoördinatoren hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Dendermonde was een van de onderzochte gevangenissen. 80 personen uit de gevangenis in Dendermonde werden aangezocht en 64 maakten effectief deel uit van de effectief onderzochte groep.

Tabel 4 Kenmerken van de gevangenissen

	Hasselt	Gent	Leuven -Hulp	Antwerpen	Hoogstraten	Wortel	Brugge	Turnhout	Dendermonde	Beveren	Merksplas	Leuven- Centraal
Leeftijd	38,90	34,77	34,46	36,50	41,94	37,60	40,37	38,19	34,54	43,21	41,67	45,54
Opleiding												
Geen	37,2%	44,0%	47,1%	28,8%	47,8%	39,7%	34,2%	39,7%	34,5%	32,0%	40,5%	44,1%
LSO	18,1%	20,0%	20,6%	28,8%	26,1%	20,6%	19,7%	20,6%	34,5%	18,7%	21,6%	14,7%
SO	30,9%	24,0%	26,5%	24,2%	19,6%	30,2%	30,3%	30,1%	21,8%	37,3%	21,6%	29,4%
HO	13,8%	12,0%	5,9%	18,2%	6,5%	9,5%	15,8%	9,6%	9,1%	12,0%	16,2%	11,8%
Vrouw	24,0%	20,4%	0%	28,8%	0%	0%	17,8%	0%	0%	0%	0%	0%
Statuut												
Beklaagd	28,4%	43,4%	47,4%	70,7%	0%	1,5%	23,9%	35,4%	60,7%	3,8%	0%	0%
Veroordeeld	67,6%	41,5%	42,1%	20,0%	98,0%	93,9%	71,6%	16,5%	33,9%	93,6%	46,3%	94,7%
Geïnterneerd	1,0%	15,1%	10,5%	9,3%	2,0%	4,5%	2,3%	48,1%	1,8%	2,6%	53,7%	2,6%
Detentieduur												
< 1 maand	11,4%	23,5%	5,3%	18,7%	0%	2,9%	6,7%	6,3%	22,0%	0%	2,4%	0%
< 1 jaar	39,0%	37,3%	65,8%	64,0%	24,0%	16,2%	32,2%	40,0%	55,9%	17,5%	26,8%	2,6%
< 5 jaar	32,4%	23,5%	23,7%	16,0%	66,0%	73,5%	37,8%	21,3%	16,9%	56,3%	36,6%	39,5%
> 5 jaar	17,1%	15,7%	5,3%	1,3%	10,0%	7,4%	23,3%	32,5%	5,1%	26,3%	34,1%	57,9%
Niet-Belg	50,0%	38,9%	60,5%	59,5%	14,3%	46,4%	28,4%	31,3%	51,7%	45,5%	50,0%	21,6%
Werkt	41,6%	60,0%	50,0%	46,4%	78,3%	56,9%	57,8%	53,3%	50,9%	62,8%	63,2%	47,4%
N totaal	106	54	38	76	50	69	90	80	60	80	41	38

*Geen: geen diploma, LSO: diploma lager secundair onderwijs behaald, SO: diploma secundair onderwijs behaald, HO: diploma hoger onderwijs behaald
Cijfers zijn gegregreerd op basis van de antwoorden op de vragenlijsten*

2.4.4. Beleid suïcidaliteit:

- Intern: een observatiecel: aparte cel waar gedetineerden tijdelijk ondergebracht worden als ze verhoogd toezicht nodig hebben
- Extern: de werkgroep welzijn en gezondheid werkte in 2016 een beleid suïcidepreventie uit, met inbegrip van informatie en vorming personeelsgroep. In bijlage vindt u de ontwikkelde folder die elke medewerker ontving.

2.4.5. Profylaxe en gezondheids'wijsheid':

- Op een bepaald moment waren een aantal gedetineerden aanwezig met TBC-problematiek. Dit gaf onrust bij anderen, die celmutatie wilden. Navraag leerde ons dat bij TBC er herhaaldelijk medisch ingeschat wordt of afzondering (nog) nodig is. Deze procedure is waarschijnlijk onvoldoende bekend bij de gedetineerden zelf en geeft onrust door tekort aan informatie
- Kennis van de medewerkersgroep: ook bij de beambten zou voor sommige aandoeningen de informatie en het handelingsbeleid iets beter bekend(gehanteerd?) mogen zijn. We ontdekten – nav een paar aanvragen MC- dat er oa over diabetes te weinig gekend is, waardoor diabetici soms (te) lang op hun medicatie moeten wachten. Bij diabetes is de tijdsfactor belangrijk.

2.5 Activiteiten van de gedetineerden

2.5.1 Bezoeken

De commissie heeft dit thema niet expliciet onderzocht en kwam er enkel een paar keer mee in aanraking nav aanvragen voor de MC.

Bezorgdheden van de commissie betreffen vooral:

- Bezoek dat van ver komt (vaak Nederland) en niet steeds toegelaten wordt
- Ingrepen in de bezoekenregeling (beperking, opschorting,...) vaak nav personeelsbezettingproblemen of vakbondsactiviteit
- Communicatie hierover naar zowel de gedetineerden als de buitenwereld

2.5.2 Telefoon

- Kostprijs en transparantie van de tarieven: wij vermoeden dat dit OK is, hier komen geen vragen over.
- Procedure en belkrediet: hierover is vaker onduidelijkheid/onwetendheid? We kregen een aantal keer vragen over het gegeven dat de beambte eerst nagaat bij de boekhouding 'of' er wel nog belkrediet is, en ook het aanvullen van dit belkrediet loopt niet altijd rimpelloos (bv. als er teveel kantine besteld is, dan is er soms geen overschot meer voor belkrediet). Wij vermoeden dat het hier niet om een echt probleem gaat maar voornamelijk om het explicieter (voor hen goed verstaanbaar) communiceren van de werkwijze en de gevolgen aan de gedetineerden.

2.5.3 Vorming en opleiding

- Was geen expliciet thema in 2016.
- Wij kregen wel het signaal van de externe dienstverlening dat in Dendermonde de lokalen te oud zijn en daardoor niet goed geschikt: te weinig en te klein.

- Dit aanbod komt recent extra onder druk door de vakbondsacties. Hierdoor is alle avondaanbod opgeschort. Dit betekent niet enkel dat de gedetineerden minder aanbod hebben, maar ook dat zoveel mogelijk aanbod bij elkaar gepropt wordt overdag. Als je dan te weinig en/of te kleine ruimtes hebt...

2.5.4 Werk

Er is beperkte betaalde arbeid voor gedetineerden (toelichting ontvangen in 2014)

Iedere gedetineerde veroordeelde kan een aanvraag indienen voor werk.

Naast werk op cel kunnen er verschillende karweien (fatik, keuken,... of werk in het voddentelier) aangevraagd worden dmv een specifiek aanvraagformulier. De datum van aanvraag is belangrijk want deze bepaalt de rangorde waarin je vraag behandeld wordt.

Er wordt gebruik gemaakt van een exceltoepassing "opvolging werkers.excel" om deze aanvragen in te voeren (chronologisch !). In de toepassing kan je altijd zien waar een aanvrager staat in functie van een bepaalde job.

Er zijn ongeveer 100 à 110 jobs beschikbaar (ca 50% van de bevolking) . Er staan altijd zo'n 80 werkaanvragers op de wachtlijst (meestal voor verschillende jobs).

Er worden aan de MC vaak vragen gesteld over de procedure bij werkaanvragen. Deze is niet voor alle gedetineerden helder.

Vooraf het gegeven dat 'weigering van werk', 'verlies van werk' of tucht automatisch betekent dat men onderaan alle wachtlijsten komt (dus voor alle vormen van tewerkstelling) is onvoldoende gekend (begrepen?) door de gedetineerden. Idealiter zou er een werkbegeleiding moeten zijn die betrokkenen helpt om gedifferentieerde keuzes te maken (= minder weigeren als de plaats vrij komt) . Het CVT begrijpt echter dat in deze tijden van personeelsschaarste dit niet de eerste prioriteit kan zijn.

2.5.5 Lichaamsbeweging, vrije tijd en culturele activiteiten

- Eind 2016 werden –na een incident en een vakbondsonderhandeling nadien– alle activiteiten na 17 u opgeschort.
- De CVT heeft begrip voor de dilemma's waar inrichtingshoofden zich voor geplaatst zien maar vreest tegelijk dat dergelijke beperkingen de interne spanning in de gevangenis enkel nog zal opdrijven.

2.6 Regime en discipline

2.6.1 Algemeen

- De gevangenis van Dendermonde is een **gesloten inrichting** met een cellulair regime, gedetineerden verblijven dus meestal op cel. Ze hebben wel de mogelijkheid om te wandelen en te werken of om deel te nemen aan het hulp- en dienstverleningsaanbod. Het is enerzijds een arresthuis voor mannelijke gedetineerden voor het gerechtelijk

arrondissement Dendermonde (mannen in voorhechtenis) en anderzijds een inrichting voor strafuitvoering (classificatie: correctioneel veroordeelde mannelijke recidivisten).

- Het aantal verdachten en het aantal veroordeelden verhoudt zich ongeveer als 60 – 40. We hebben te maken met een weinig standvastige populatie (veel korte verblijven) en met een vrij groot verloop. Aangezien het in de gevangenis van Dendermonde vaak om beklagden gaat, en zeker niet om 'langgestraften', is het regime waarschijnlijk strikter dan is sommige andere gevangenissen.

2.6.2 Disciplinaire afzondering

Wij hebben de indruk dat het gebruik van de strafcel gebeurt in situaties waarbij de criteria van noodwendigheid en ook proportionaliteit gerespecteerd worden.

We hebben ook weet dat uitzonderlijk een gedetineerde zelf vraagt om afgezonderd te worden, om de zelfcontrole te kunnen herwinnen.

Naast de strafcel is er ook een cel waar de veiligheid verhoogd is en waar dan personen met nood aan een verhoogde controle (bv. bij suicidaliteit) in ondergebracht kunnen worden.

2.6.3 Gebruik van dwang

- Organisatie van fouilleringen en naaktfouilleringen?

De gevangenissen werden veroordeeld voor het systematisch uitvoeren van naaktfouilles bij gedetineerden. Deze gebeurden telkens iemand van buiten kwam of na (ongestoord) bezoek. Nu moet er een 'aanleiding' zijn om dit te doen. Er is een procedure waarbij een document opgemaakt wordt. Hierop staat de naam van de aanvrager en de goedkeurende directeur, maar niet de naam van de uitvoerder(s). Een kopie hiervan komt in het dossier van de gevangene + kopie voor hemzelf. Gezien het ingrijpende karakter van een naaktfouille dient hierbij volledige transparantie te zijn aangaande alle betrokkenen en moet het toezicht hierop mogelijk gemaakt worden. Er is momenteel geen register, enkel documenten in het individueel dossier. Een elektronisch register zou het mogelijk maken om overzicht te krijgen op de algemene en de individuele frequentie. Klachten over willekeur of misbruik kunnen op die manier beter geobjectiveerd worden.

- Worden de incidenten waarbij dwang wordt gebruikt, ingeschreven in een register? Inachtneming van de opgelegde voorwaarden? Ook hier is geen globaal register beschikbaar.

2.7 Overlegorgaan voor de gedetineerden

(Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden)

Art. 7. § 1. In elke gevangenis wordt een klimaat van overleg nagestreefd. Daartoe wordt in elke gevangenis een overlegorgaan opgericht teneinde de gedetineerden in de gelegenheid te stellen inspraak te hebben in aangelegenheden van gemeenschappelijk belang die voor hun medewerking in aanmerking komen.

Af en toe vraagt de MC naar het verslag van het overlegorgaan, dat zich vooral buigt over de dagelijkse gang van zaken in de gevangenis (als een samenleving).

Een van de moeilijkheden in een gevangenis als Dendermonde is dat er frequent wissels en transfers zijn, waardoor het moeilijk is om een stabiel overlegorgaan samen te stellen.

Eenzelfde problematiek stellen we vast bij het overlegorgaan over het drugbeleid. Een proces op langere termijn is dan erg moeilijk.

2.8 Uitvoering van het individueel detentieplan

(Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden)

Art. 38. § 1. (...) in overleg en met medewerking van de veroordeelde, een individueel detentieplan uitgewerkt.

§ 2. Het detentieplan wordt opgesteld in de strafinrichting of de afdeling waar de veroordeelde geplaatst is of waarnaar hij werd overgeplaatst (...).

§ 3. Het individueel detentieplan bevat een schets van het detentietraject en, in voorkomend geval, van de activiteiten die op herstel gericht zijn, met name de schade die de slachtoffers opgelopen hebben. Het detentieplan bevat ook eventuele adviezen over overplaatsingen die voor de veroordeelde redelijkerwijze in het vooruitzicht kunnen worden gesteld, rekening houdend met de duur van de uitgesproken straffen, met de criteria voor de toepassing van bijzondere wijzen van tenuitvoerlegging en van vervroegde invrijheidstelling of met de datum van definitieve invrijheidstelling.

Dit plan bevat bovendien voorstellen van activiteiten waaraan de veroordeelde zal deelnemen, zoals:

1° in het kader van de strafuitvoering beschikbare of beschikbaar te stellen arbeid;

2° onderwijs- of vormingsprogramma's, opleidings- of omscholingsactiviteiten en andere activiteiten die op reïntegratie gericht zijn;

3° psychosociale begeleidingsprogramma's of medische of psychologische behandelingsprogramma's.

Het detentieplan wordt opgesteld rekening houdend met de mogelijkheden van de gedetineerde en van de penitentiaire administratie.

§ 4. Het detentieplan wordt opgenomen in een samenwerkingsprotocol dat ondertekend wordt door de veroordeelde en door de directeur.

(...)

Art. 39. Het individueel detentieplan wordt, in samenwerking met de veroordeelde, in de loop van de detentie zoveel als nodig aangevuld, nader geconcretiseerd en bijgestuurd, onder meer in functie van de evolutie van de veroordeelde en van gerechtelijke of administratieve beslissingen die zijn detentietraject beïnvloeden of kunnen beïnvloeden.

In het boek “Quo vadis?: Tien jaar basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden (Maklu 2015) onder redactie van Tom Daems, Chris Hermans, F. Janssens, Jürgen Millen, Luc Robert, Veerle Scheirs” lezen we ‘... De Commissie noemde het individueel detentieplan ‘het basisinstrument van de penitentiaire bejegening’... De detentieplanning is immers het luik van de basiswet waar de basisbeginselen van de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf expliciet geoperationaliseerd worden.’

De inhoud van het individueel detentieplan wordt opgesteld op basis van het onderzoek naar de persoon van de veroordeelde en diens levenssituatie en in overleg en met medewerking van de veroordeelde.

In 2013 gaf toenmalig minister van justitie Turtelboom in antwoord op een parlementaire vraag al aan dat het detentieplan in de feiten al toegepast werd op sommige plaatsen.

Navraag over de toepassing van het detentieplan in Dendermonde leert ons 2 zaken:

1. In het algemeen baseert men zich voor de realisatie van de opdrachten op teksten zoals de tekst in bijlage die ons recent door de PSD ter beschikking werd gesteld en die in elk geval voor de leden van de CVT verhelderend was:
2. In de dagelijkse praktijk komt dit neer op het volgende: de PSD bespreekt samen met de gedetineerde het reclasseringsplan. Volgende luiken komen aan bod: woonst; zinvolle dagbesteding; psychosociale begeleiding; afbetaling burgerlijke partijen. In het geval er sprake is van een ernstige problematiek waarvoor een opname aangewezen is, dan wordt een residentiële piste uitgewerkt. Voor de concrete uitwerking van onderdelen verwijzen ze ook door naar de diensten van de Vlaamse Gemeenschap zoals VDAB en JWD (Justitieel Welzijnswerk Dendermonde).

De directie vraagt een psychosociaal verslag van de PSD-medewerker zodra een gedetineerde in de tijdsvoorwaarden is om strafuitvoeringsmodaliteiten (uitgaansvergunning, penitentiair verlof, beperkte detentie, elektronisch toezicht, voorwaardelijke invrijheidstelling) aan te vragen.

Wegens het personeelstekort bij de PSD (1,3 psychologen ipv 4 en 3 maatschappelijk assistenten ipv 4) en de stijgende werkdruk (overbevolking) is het eind 2016 niet meer mogelijk om dit verslag tijdig op te stellen. Dit heeft als gevolg dat gedetineerden langer moeten wachten vooraleer ze een advies kunnen krijgen en bijgevolg ook vooraleer ze van een strafuitvoeringsmodaliteit kunnen genieten. Dit zorgt bij alle partijen begrijpelijkerwijs voor frustraties. Het volledige proces vertraagt immers.

Door het stop zetten van het CAP (Centraal Aanmeldingspunt) om gedetineerden met een drugproblematiek door te verwijzen naar gespecialiseerde centra, ervaart men dat het veel moeilijker is om een geschikte begeleiding te vinden. De gedetineerden dienen nu vanuit detentie zelf op zoek te gaan, wat er in de praktijk vaak op neer komt dat ze alle centra aanschrijven.

3. Behandeling van de aanvragen ontvangen door de commissie van toezicht

3.1 Procedure voor de indiening van de aanvragen

Er werd niks gewijzigd aan de procedure.

Onze ervaringen in 2016 zijn de volgende

- Procedure:
 - Het valt op dat steeds meer vragen eigenlijk op de aanvraag geen ‘inhoud’ van de vraag weergeven. Er zijn ons inziens twee mogelijke oorzaken:
 - Soms geven gedetineerden aan dat ze vrezen dat het gevangenispersoneel de inhoud kan lezen
 - Soms is er niet echt een zwaarwegende reden en krijgen leden CVT de indruk dat de aanvragers graag ook wat communiceren met de MC.
 - Wij hebben eigenlijk te weinig zicht op hoe dit loopt bij mensen die ongeletterd zijn. Soms krijgt de MC te horen dat een medegedetineerde of iemand van het gevangenispersoneel de aanvraag neergeschreven heeft.
- Informeren van de gedetineerden:
 - Er wordt gewerkt met dezelfde ‘gele’ briefjes als voor de andere externe dienstverlening
 - Soms verwijst gevangenispersoneel mensen zelf ook door naar de CVT
 - Toch krijgen we de indruk dat de informatie te algemeen is, en dat er verwarring kan ontstaan over de juiste opdracht (wat wel/wat niet) bijvoorbeeld het al dan niet ontvankelijk zijn van vragen/betwistingen over het sanctioneringsbeleid of vragen waarmee men bij de raadsman of de directie terecht moet. De CVT dient hier dan bijna als bijkomende wegwijzer.
- Regelmatig horen we verhalen bij gedetineerden over rapportbriefjes die niet terechtkomen in onze bus. Bovendien is het beter als gevangenen de briefjes zelf kunnen deponeren in de bus ipv die aan een PB'er te geven. Nu gebeurt dit vaak omdat de rapportbriefjes ook voor andere diensten gebruikt worden en de gedetineerden vaak niet weten waar ze die moeten deponeren.
- Voorstel:
 - meer info aan gedetineerden over de aanwezigheid van de bus CT (grotere tekst – in verschillende talen)
 - gebruik van eigen rapportbriefjes met autocopiërend papier zodat de gedetineerde een dubbel voor zich kan houden als bewijs dat hij een aanvraag indiende. Daardoor kan altijd gecontroleerd worden of het overeenstemmende origineel in handen van de commissaris is terecht gekomen.

Wat wij onthouden uit de contacten met collega's uit andere CVT oa tijdens de dag van de commissies of nav hoorzittingen plannen Minister Geens is dat de CVT Dendermonde

- indien enigszins mogelijk (en indien de betrokkene zelf het nog wenst) de indiener eerst hoort om daarna te beslissen of er nog een verder traject mee moet gelopen worden. Ook op de maandvergadering wordt dan in college in finis beslist of er nog verdere opvolging moet gebeuren.

- Betrokkene uitnodigt in een lokaaltje dat ter beschikking gesteld wordt, en slechts bij uitzondering op cel gaat. Als er iemand in de strafcel zit, dan wordt dit telkens ingeschat of het opportuun is om op dat moment de gestrafte te horen (op strafcel dus). Wij vernamen dat andere CVT kiezen om 'in principe' altijd op cel te gaan.

3.2 Statistieken van de aanvragen

	jan	feb	maar	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	totaal
plaatsing in gevangenis/transfers	1	0	2		1			1	4	1		1	11
materiële levensomstandigheden	2	1	3	1	1	3	2		1	3	11	3	31
leven in gemeenschap	2	4	3		6	3	1	1	1	5	3	2	31
contact buitenwereld	1		2		1	2		1	2	2	1		12
godsdienst en levensbeschouwing			1									1	2
vorming en vrije tijd													
werk	1		1	1	2		4	1	2	3	3	1	19
gezondheid(sbescherming)	3	2	4		1	6	4	1	2		1	6	30
PSD			1		1	1			0	1	1		5
orde-veiligheid-dwang			1	3		4	3	2	5	2		2	22
tuchtregime			3	1	1	1		1	1	1	1		10
CVT													
totaal	10	7	21	6	14	20	14	8	18	18	21	16	173
andere (niet in bovenstaande onder te brengen)													
fouille			2							1			3
bezoek	1		2							1		2	6
leefgeld													0
procesgang												1	1
bib												1	1
telefonie												2	2
aanvraag contact directie	2						1						3
boekh/adm/kantine/leefgeld	1						3					7	11
informatietekort	2					2							4
(admin) detentietraject							1					2	1
vr andere instantie (niet vr CVT)												1	1
	6	0	4	0	0	2	5	0	0	2	0	14	33
												totaal	206

3.3 Gevolg gegeven aan de aanvragen

- Zoals hierboven reeds is aangegeven, proberen we zoveel als mogelijk individueel contact te hebben met de verzoeker
- Hierbij wordt de vraag samen met de verzoeker besproken
- Volgende gevolggeving is oa mogelijk:
 - Indien de vraag niet voor de CVT is, wordt de weg gewezen naar de juiste instantie (advocaat, directie, PSD, aanvraagbriefje externe diensten...)

- Indien het om een informatievraag gaat, wordt – indien gekend- de juiste info gegeven of wordt de weg gewezen naar de juiste instantie (adjutant, geneesheer, PSD,...)
- Indien het om een tucht gaat die betwist wordt verklaart de MC zich onbevoegd.
- Indien de vraag gegrond en terecht is, schiet de MC zelf in actie indien nodig. Dit kan allerlei vormen aannemen: toelichting vragen aan directie of aan betrokken instantie, zelf terugkoppelen naar betrokkene (of vragen dat directie, PSF, arts, adjutant.... dit opneemt), bespreken op de maandvergadering om dan eventueel nog een passend gevolg te geven,...

3.4 Markante problemen

- Het valt ons op dat problemen met bepaalde PB-ers niet opgelost geraken. Verplichte mutatie haalt hier ook erg weinig uit. Dit heeft wel tot gevolg dat ook bepaalde schermutselingen, onbehoorlijk gedrag, uitlokkend of denigrerend taalgebruik, privacyproblemen blijven zorgen voor onnodige incidenten, tuchten (al dan niet terecht). Bovendien verzuurt dit ook de werksfeer bij de leidinggevende wegens onmachtveraring.
- De (natuurlijke) personeelsinkrimping die vooropgesteld was, is 10% per gevangenis. In Dendermonde betekent deze ingreep een effectieve vermindering van maar liefst 23% (van 114 FTE naar 88 FTE), wat de grens van het werkbare overschrijdt. Dendermonde is de jongste jaren een rustige gevangenis maar eind 2016 blijkt nu ook daar de maat vol te zijn en besliste de vakbond tot ingrijpen. Het effect op de werking is groot en ‘noodzakelijk’ gaat voor ‘belangrijk’. Zo wordt er sindsdien niet meer zo vaak/grondig gescreend op drugs.
- geen toegang tot sidis suite
- soms afwezigheid directie zodat klachten niet dezelfde dag kunnen worden besproken
- Uiteraard blijft de aanslepende procedure voor de bouw van de ‘nieuwe’ gevangenis te Dendermonde een blok aan het been. Dit is onbegrijpelijk als je weet in welke omstandigheden zowel gedetineerden als het inrichtingspersoneel dienen te leven en te werken.
- Elektronisch toezicht. Onze informatie dateert van januari en is intussen misschien achterhaald. Op dat ogenblik was de begeleiding in praktijk quasi onbestaande. Voor wie nog minder dan 8 maand voor de boeg had, was begeleiding quasi onbestaande. Voor >8 maand is een aanvangsrapport van het justitiehuis nodig. De enkelband is vaak al geplaatst door de centrale dienst (VCT) vooraleer het rapport er is.
- Administratieve trage wegen: het is onbegrijpelijk dat zoveel elementen via centrale organen dienen geregeld te worden. Wij noemen hier exemplarisch 2 voorbeelden:
 - Overbrenging van persoonlijke spullen bij transfer. Deze moeten – als we het correct begrepen- eerst naar Brussel overgebracht worden om dan naar de nieuwe verblijfplaats getransfereerd te worden. Verdere toelichting zie infra
 - Uitgangsvergunningen: belangrijk in het licht van strafeinde en de re-integratie. Zelfs als er lokaal toelatingen is, wacht men soms nog weken op toestemming van de DDB (dienst detentiebeheer). Dit grijpt in op het reïntegratietraject.
- Wij kregen dit jaar de vraag van een advocaat, die zich rechtstreeks naar de CVT richtte en inzage in het dossier vroeg. Zijn hier richtlijnen over?
- Informatietekort: veel aanvragen hebben te maken met een tekort aan (begrepen) informatie. Dit informatietekort situeert zich op alle domeinen en niveaus, al dan niet de

bevoegdheid van de CVT. Wij sommen er illustratief een paar op: enkelband, termijnen in beroep, hoe op de werkdag komen, wat precies invullen bij een aanvraag voor contact met interne of externe diensten, regelingen beltegoed/kantine en het saldo op de rekening, wanneer is een expliciet medisch voorschrift nodig om iets te verkrijgen, ...

4. Controles uitgeoefend door de commissie van toezicht

4.1 Observaties en informatie uit contacten

1. GEWELD EN AGRESSIE

- a. **Inleidend** geven we mee dat er vele omschrijvingen van **de begrippen agressie en geweld** bestaan en dat de gehanteerde definitie dus belangrijk is. In het kader van dit jaarverslag 2016 verwijzen we naar de definities die we terugvinden in het handboek Forensische Gedragswetenschappen - Wittouck, Audenaert en Vanderlaenen uit 2015 waar we het volgende terugvinden (blz 176): Doorgaans wordt het woord **'agressie'** gebruikt als aanduiding voor een negatieve uitingswijze van innerlijke spanning, die een fysiek gewelddadige vorm kan aannemen, gericht tegen zichzelf, anderen, de materiële omgeving, of die van verbale aard is en neerkomt op belediging, provocatie of bedreiging.... Men spreekt over **'geweld'** wanneer agressief gedrag aanleiding geeft tot fysische kwetsuren aan zichzelf en/of aan derden, het aantasten van de integriteit van anderen en/of het toebrengen van schade aan de materiële omgeving.

b. **Beleid in Dendermonde:**

In 2016 is een samenwerking ontwikkeld met vzw Touché in het kader van het agressiekanalisatie. VZW Touché is een organisatie uit het Gentse. Ze omschrijven hun maatschappelijk doel als volgt: VZW Touché wil de samenleving inspireren om constructief met agressie om te gaan en werkt voor mensen die in moeilijkheden komen door agressie. Wij komen tot constructieve en efficiënte oplossingen door gebruik te maken van de kracht en energie van agressie en deze te transformeren in positieve energie, succesvolle re-integratie en verminderde recidive. We doen dit door agressie te leren (h)erkennen, controleren, kanaliseren en in te zetten voor positieve doelen. Zij doen individuele begeleiding van gedetineerden rond hun individuele agressieproblematiek. Er zijn 2 medewerkers die om de twee weken een halve dag naar Dendermonde komen. Dit aanbod loopt erg goed.

Als je deze doelstelling leest en er de definitie van 'geweld' hierboven ernaast legt, dan is het duidelijk dat dit een congruent geheel is.

c. **Uit de contacten van de CVT met verzoekers:** (zie overzichtstabel)

- Meerdere aanvragen hadden te maken met pesterijen, uitlokken, privacyschending, non-respect voor de gebedsmat... door gevangenispersoneel. Deze situaties wekten veel kwaadheid op en leidden een paar keer tot effectief gebruik van geweld.
- Toch geregeld klachten omtrent zowel psychisch als fysisch geweld, zowel tussen gedetineerden onderling als tussen gedetineerden en bepaalde personeelsleden. Ook de directie onderkent dat er met sommige personeelsleden problemen zijn maar beschikt over onvoldoende juridische en tuchtrechtelijke middelen om daaraan op een adequate manier te verhelpen.

2. EXTERNE DIENSTVERLENING

a. Algemene situering

Decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden (pdf, 222 kB). Het decreet van 8 maart 2013 stelt dat gedetineerden, die door hun detentie hun recht op vrijheid verliezen, maar hun andere grondrechten blijven behouden; dus ook het recht op maatschappelijke hulp- en dienstverlening. Deze hulp- en dienstverlening strekt zich uit over verschillende domeinen zoals onderwijs, cultuur, tewerkstelling, sport, gezondheid, welzijn, Organisaties die hulp- en dienstverlening op deze domeinen 'buiten de muren' aanbieden aan de 'vrije' burger, trachten dit aanbod ook 'binnen de muren' aan te bieden aan gedetineerden. Het is dankzij dit hulp- en dienstverleningsaanbod dat gedetineerden concrete 'sleutels' aangereikt krijgen – bijvoorbeeld lessen om een attest/diploma te behalen, begeleiding bij de zoektocht naar werk, etc. – die hen voorbereiden op hun terugkeer naar de samenleving en dat hun detentieperiode op een humane wijze verloopt.

In alle gevangenissen in Vlaanderen en Brussel wordt hulp- en dienstverlening georganiseerd door een samenwerking tussen vele partners zoals VDAB, De Rode Antraciet, het volwassenenonderwijs en basiseducatie, de centra geestelijke gezondheidszorg, het Algemeen Welzijnswerk, het Justitieel Welzijnswerk, het penitentiair personeel, ...

In het decreet van 8 maart 2013 is opgenomen dat de Vlaamse Regering per legislatuur een strategisch plan (pdf, 785 kB) opmaakt waarin bepaald wordt waarop prioritair ingezet moet worden met betrekking tot de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. De Gemengde Commissie, waarin alle betrokken beleidsdomeinen zitten, volgt de uitvoering van dit plan op. De beleidslijnen uit dit strategisch plan worden vertaald in een lokaal actieplan op maat van elke gevangenis. Dit actieplan wordt opgemaakt door het lokale beleidsteam dat voorgezeten wordt door de beleidscoördinator. Een lokaal coördinatieteam volgt de concrete uitvoering op.

b. Dendermonde

Voorzitter Ann Moens had – in het kader van de voorbereiding van de specifieke thema's voor dit jaarverslag – contact met Annelies Jans beleidsmedewerker externe diensten in de gevangenis in Dendermonde. Uit deze contacten onthouden we het volgende:

- Vanuit de externe diensten is de hele 'anders werken oefening' (rationalisatie) Justitie mee opgevolgd, maar stelt men helaas vast dat dit voor het hulp- en dienstverleningsaanbod voor de gedetineerden, een achteruitgang betekent. Meer concreet:
 - Er werd gevraagd meer in de daguren te organiseren en bijv. zo weinig mogelijk 's avonds. (Met de recente ontwikkelingen en stakingsdreiging in december werd dit een eis.) Dit betekent dat men fitness moeten verplaatsen van 's avonds naar de namiddag. Daardoor moet ook ander aanbod schuiven, wat een heel gepuzzel is en moeilijkheden geeft voor ander aanbod (bijv. het volgen van cursussen). Ze doen wat ze kunnen om geen aanbod verloren te laten gaan of te moeten afbouwen, maar het wordt moeilijk ...
 - De beleidsmedewerker vreest dat, omwille van arbeidsomstandigheden en personeelstekort, beampten minder tijd/energie hebben om alert te zijn voor gedetineerden. Bijv. ikv suïcidepreventie (zie verder) werd aangegeven dat men de tijd niet meer heeft om eens een babbel te slaan met gedetineerden, om te polsen hoe het met iemand gaat, etc. Dus ook op dat vlak zijn gedetineerden mogelijks meer benadeeld dan voorheen.

- Na het BBOC van begin december is de situatie nog verslecht (geen aanbod na 17u + bij 3 of meer gaten in het personeelsrooster geen aanbod, enkel wandeling en bezoek).
- De beleidsmedewerker vindt het zelf een ambivalente situatie: enerzijds begrip voor de besparingen en de moeilijke situatie voor beambten, anderzijds willen ze liefst zo goed mogelijk hun job uitoefenen. Gedetineerden zijn de dupe van deze malaise...
- Er zijn ook positieve ontwikkelingen in 2016 voor wat betreft de externe dienstverlening:
 - er werd een aanbod van VZW Touché opgestart. Dit aanbod loopt erg goed. (cf supra)
 - In de WG welzijn & gezondheid werd rond suïcidepreventie gewerkt als jaarthema. Daar werd oa. een folder ontwikkeld tav beambten, met concrete tips 'wat te doen bij signalen van een gedetineerde'. Deze folder werd begin december bedeed.

c. Externe dienstverlening en ervaringen CVT

- Wij constateren dat het alweer een aantal jaar geleden is dat er op de vergadering van de CVT contact was met de externe dienstverlening.
- Er zijn vele nieuwe leden en we zouden een hernieuwde kennismaking plannen.

4.2 Relaties met de directie en het personeel

1. Personeel

- a. Dendermonde is vrij rustig gebleven in het voorjaar 2016, toen vooral in het Franstalige landsgedeelte schrijnende toestanden ontstonden nav stakingen e.d. Onder druk van de aanzienlijke toename van de populatie (van 155 gedetineerden in maart naar 224 gedetineerden in december) staat deze rust ondertussen sterk onder druk.
- b. Dit betekent echter niet dat er in Dendermonde niet flink gesneden werd/wordt in het beschikbaar medewerkerspotentieel. Door natuurlijke afvloeiing en niet-vervanging zal Dendermonde bijna het dubbele inleveren als normatief vooropgesteld.
- c. In het najaar blijkt dat ook de PSD quasi gehalveerd is en dat de grens van het haalbare bereikt is. Dossiers in het kader van individuele detentietrajecten raken niet op tijd klaar. Hierdoor moeten gedetineerden langer dan reglementair op behandeling wachten.
- d. De leden van het CVT zijn in het algemeen erg tevreden over de samenwerking met PSD, adjudanten en middenkader, griffie, omkaderend personeel.
- e. Over de medewerking van het basispersoneel zijn de ervaringen 'meestal' positief, al zijn er hier en daar, af en toe toch wel een paar moeilijkere communicaties geweest in 2016 (moeilijk naar nieuwkomers aan de onthaalbalie, langzaam in het uithalen van gedetineerden, ...). We benadrukken dat het hier echter om sporadische ervaringen gaat, die geenszins het algemene beeld bepalen (dat positief is)

2. Directie

- a. Het is een bijzonder jaar geweest voor de gevangenis te Dendermonde. Nadat Rudi Vandevoorde ons verliet (voor St. Gillis en daarna kabinet Geens) en een vrij korte passage van Hans Claus (die de mutatie naar Dendermonde met succes aanvocht) blijft men met een onvolledig directiekorps achter. De CVT merkt dat de directieleden hun best doen maar betreuren dergelijke wijzigingen kort na elkaar. Deze zijn fnuikend voor het moreel, zeker in tijden van budgettaire krapte en sterke inkrimping van het personeelskader. We vermoeden dat de ondergrens eind 2016 écht bereikt is.

- b. De MC's melden dat ze op constructieve bereidheid van de directie mogen rekenen, ook wanneer het gaat om problemen waar ook de directie geen remedie voor heeft.

4.3 Adviezen en aanbevelingen

- Wij verwijzen hier in eerste instantie naar de 'markante' problemen die we eerder aangaven. Een oplossing hiervoor zou al een flinke stap in de goede richting zijn.
- gevangenispopulatie terug aanpassen aan de maximum capaciteit van de gevangenis
- medische en vooral psychiatrische begeleiding moet beter
- praktische organisatie bij transfers moet beter
- duidelijke communicatie aan gedetineerden over regeling voor het bekomen van werk. Een verheldering van de gehanteerde procedures bij de werkljsten is aan te raden. Een concrete uitleg is noodzakelijk, zowel wat het precies betekent als je je op alle werk inschrijft, als wat er met jouw aanvragen en met jouw werk gebeurt als je niet voldoet, als je tucht krijgt...
- Voeding: een aantal keer kwam het tekort aan dagelijks fruit ter sprake bij de MC. We zijn er ons terdege van bewust dat het voor de keuken een helse uitdaging is om met een zeer beperkt budget rond te komen. Tegelijk horen we in de media dat er een gigantische appel- en perenberg in ons land is. Waarom zouden gevangenis en dan niet – net als bv. scholen en woonzorgcentra- kunnen genieten van gratis bedeling van deze Belgische producten.
- Dwang en fouilles: het beschikken over een elektronisch register met de omschrijving van de aanleiding, de coördinaten de gedetineerde, uitvoerend personeelslid en directielid zouden een betere opvolging mogelijk maken.
- Voor de CVT zelf:
 - Er dient een goed evenwicht gezocht te worden in de energie die men van vrijwilligers in deze vraagt. Het is een goede zaak dat men CVT-leden betreft bij actuele evoluties, maar het moet zeer gedoseerd gebeuren en de werklast moet liefst vooraf goed ingeschat worden. We verwijzen hier oa naar de gebeurtenissen en debatten nav de potpourriwet en de klachtencommissie. We raden de centrale raad dan ook aan om vooraf een 'lean and mean' procedure uit te dokteren om voldoende inspraak toe te laten zonder de plaatselijke CVT's hiermee te veel te belasten of een te wijldopend debat uit te lokken.
 - Een centraal opgemaakte zeer eenvoudige, begrijpbare, afgebakende en meertalige uitleg over wat een CVT wel/niet biedt, wat meegegeven kan worden bij het onthaal
 - Taalbeheersing: het zou nuttig zijn om bij het onthaal aan te duiden welken talen de gedetineerden machtig zijn, zodat op elk moment een overzicht kan gemaakt worden van de taalvariëteit onder de gedetineerden alsook de 'tolk' mogelijkheden onder de gedetineerden. Voorstel: bij het onthaal wordt de talenkennis genoteerd. Het ter beschikking hebben van basisinformatie in voldoende uiteenlopende talen is ook een aandachtspunt.

Namens de leden van de Commissie van Toezicht te Dendermonde

Ann Moens

Voorzitter

Dendermonde 31 december 2016

2 bijlagen: PSD en suïcidepreventie

BIJLAGE 1: WERKING PSYCHOSOCIALE DIENST

De Psychosociale dienst verleent een adviserende medewerking vanuit wetenschappelijke hoek, aan de psychosociale re-integratie van gedetineerden om 'zoveel mogelijk' recidive te beperken en medewerking te verlenen aan een veilige en humane tenuitvoerlegging van de straf. In de missie kunnen we twee luiken onderscheiden:

1. De 'adviserende medewerking aan de psychosociale re-integratie van gedetineerden m.o.o. recidivebeperking' vertaalt zich in psychosociale begeleiding en opvolging van de gedetineerden doorheen het penitentiaire parcours, de adviesverlening in het kader van diverse strafuitvoeringsmodaliteiten en het werken rond reclassering.

2. Het 'verlenen van medewerking aan veilige en humane strafuitvoering' vindt zijn vertaling in een opdracht van de PSD ten overstaan van het penitentiair personeel en de betrokkenheid van PSD - medewerkers in diverse projecten en initiatieven.

1. Adviserende medewerking aan de psychosociale re-integratie m.o.o. recidivebestrijding

1.1. Onthaal

De PSD dient elke nieuw binnengekomen gedetineerde te onthalen. Meestal gebeurt dit onthaal door de maatschappelijk assistent van de equipe.

In het onthaalgesprek komen verschillende zaken aan bod:

- Rolverklaring: er wordt aandacht besteed aan de eigen rol en de plaats van de PSD binnen de gevangenis. De PSD-medewerker omschrijft de taken en de opdrachten van de PSD en het kader waarbinnen gewerkt wordt. Wat kan de gedetineerde van de PSD verwachten? Wat niet? Op welke manier kan een gesprek met de PSD aangevraagd worden?

- De andere actoren in de gevangenis worden voorgesteld (JWW, VDAB, .) en er wordt uitleg gegeven over de samenwerking met andere diensten.

- Een eerste verkenning van de persoonlijke en sociale situatie van de gedetineerde. Hoe is de familiale situatie? Hoe is de administratieve situatie? Welke zijn de problemen van de gedetineerde en hoe staan deze in relatie tot de feiten? Was hij voor de opsluiting in begeleiding? Bij welke dienst: OCMW? CGGZ? DJH?

- Toelichting betreffende de penitentiaire en juridische toestand. De PSD-medewerker informeert de gedetineerde onder meer welke sociale rechten hij tijdens de detentie behoudt en welke hij verliest. Hij legt hem uit welke stappen hij nu moet zetten om het recht op sociale uitkering na verloop van de detentie weer zo snel mogelijk geopend te krijgen. Het is de verantwoordelijkheid van de gedetineerde om de sociaal verzekeringsinstellingen op de hoogte te brengen van zijn detentiesituatie. De gedetineerde kan evenwel hierbij de hulp inroepen van de PSD, JWW, advocaat of familie.

- Informatieverstrekking over het dagdagelijkse leven in de gevangenis.

- Het bieden van een luisterend oor: de gedetineerde krijgt de kans te ventileren over zijn/haar situatie. De PSD-medewerker geeft een antwoord op zijn vragen via verduidelijking of doorverwijzing naar de bevoegde dienst.

- Indien blijkt dat dringende interventies nodig zijn dan kan de PSD deze opnemen: familielid op de hoogte brengen, werkgever inlichten, dienst zoeken die de huisdieren in de woning kunnen opvangen?...Bij deze contacten zal rekening gehouden worden met de juridische beperkingen betreffende vrij verkeer (op secreetstelling). De PSD zal aan de gedetineerde duidelijk maken welke stappen hij al dan niet zal ondernemen en hoe hij de gedetineerde op de hoogte houdt. Wat de PSD-medewerker communiceert aan derden, wordt vooraf met de gedetineerde besproken en blijft summier.

Op basis van het onthaal- en daarop volgende gesprekken wordt een eerste bilan opgemaakt van de psychosociale situatie van de gedetineerde en bepaald welke opvolging aangewezen is.

In het onthaalgesprek zullen andere accenten gelegd worden naargelang de gedetineerde een beklagde, een veroordeelde of een geïnterneerde is. Zo zal een gedetineerde die van een andere inrichting overgeplaatst wordt tijdens het onthaalgesprek andere vragen hebben dan een beklagde die van vrijheid in de gevangenis terechtkomt.

1.2. Psychosociale begeleiding - Penitentiaire begeleiding

De PSD begeleiding heeft betrekking op de scharnierenmomenten van de detentie en staat in functie van de adviesverlening. Daarom wordt de begeleiding waarvoor de PSD instaat, gedefinieerd als 'penitentiaire begeleiding'. Hulpverlening in enge zin behoort niet tot de bevoegdheid en het takenpakket van de PSD, maar wel tot de bevoegdheid van de diensten van de Gemeenschappen. Op het vlak van hulpverlening is trouwens ook een taak weggelegd voor de zorgequipen van de Penitentiaire Gezondheidsdienst.

Voor iedere gedetineerde stelt de PSD een **psychosociaal detentieplan** op en werkt samen met de gedetineerde een eventuele begeleiding uit. Binnen het psychosociaal detentieplan **komt men tegemoet aan de individuele behoeften van de gedetineerde en werkt men aan 'responsabilisering'**.

De psychosociale dienst volgt de gedetineerde verder op gedurende de volledige detentieperiode. Ook deze opvolging zal een verschillende invulling krijgen naargelang iemand veroordeeld of beklagd is. Bij beklagden is er nog geen veroordeling uitgesproken. De tussenkomsten bij deze categorieën van gedetineerden kunnen eerder praktisch van aard zijn of kunnen erin bestaan ondersteuning te geven naargelang een bepaalde problematiek zich aandient. Ook hier staat de PSD stil bij de re-integratie: huisvesting, inkomen, opvolging, hulpverlening... al dan niet in samenspraak met de diensten van de Gemeenschap. Het eigene in het werken met beklagden is dat men vaak kort op de bal moet spelen.

Veroordeelde gedetineerden en geïnterneerden worden opgevolgd in functie van de adviesverlening die zich toespitst op de scharnierenmomenten van de opsluiting: uitgangsvergunningen, penitentiair verlof, beperkte detentie, ET, VI, VLV, vrijstelling op proef.

1.3. Adviesfunctie

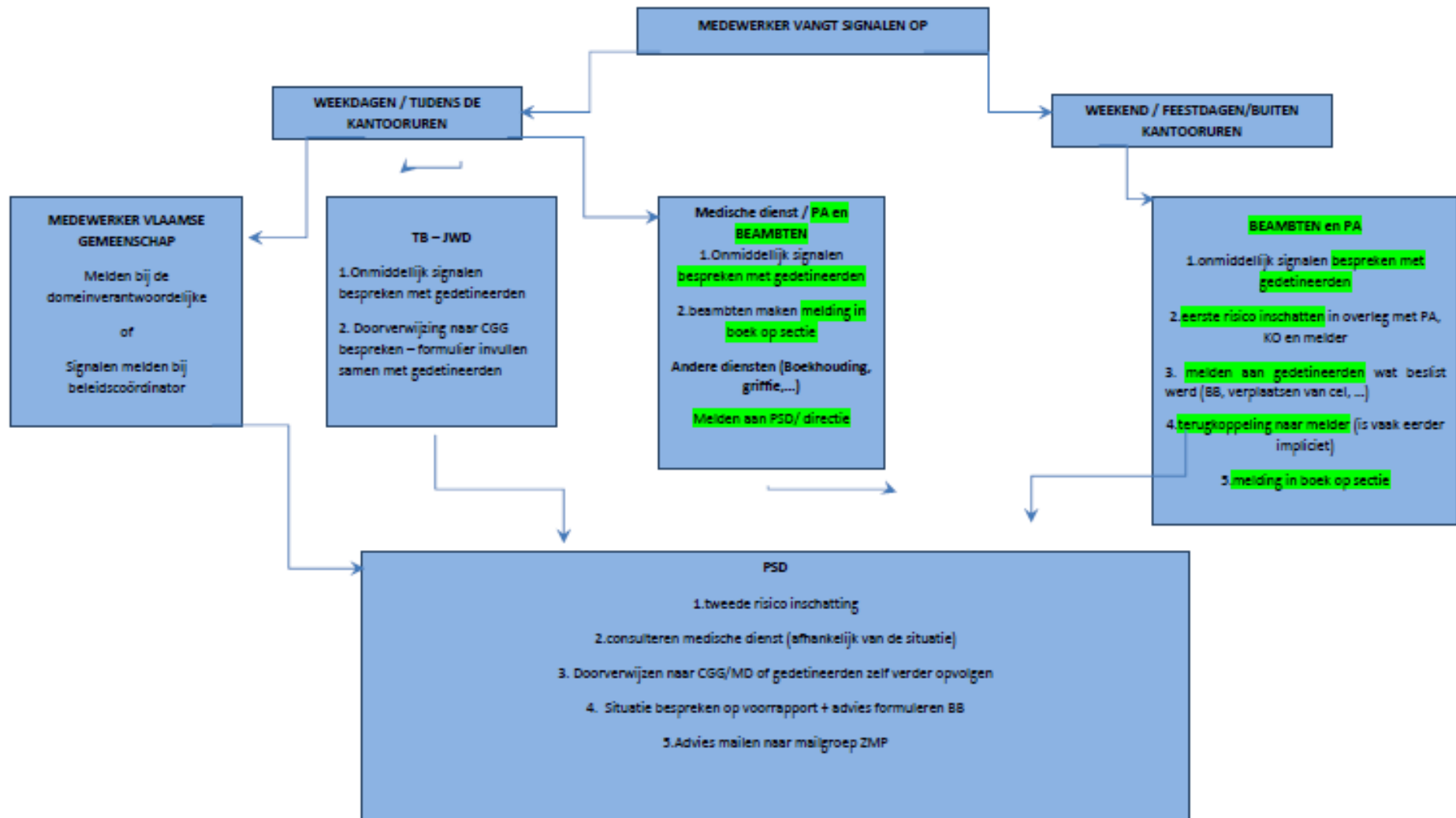
De wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten bepaalt dat de directeur van de strafinrichtingen een gemotiveerd voorstel tot toekenning of afwijzing van de door de gedetineerde aangevraagde strafuitvoeringsmodaliteit en de eventueel bijzondere voorwaarden die hij nodig acht, aan de strafuitvoeringsrechtbank overmaakt. Hiertoe kan hij aan de Psychosociale Dienst een verslag vragen over onderwerpen die hij wil onderzocht zien (familiale en persoonlijke situatie, houding t.a.v. de feiten, detentieverloop met aandacht voor de huidige relationele en sociale situatie, persoonlijkheidsonderzoek,...). In haar advies houdt de PSD rekening met de persoon en sociale situatie van de gedetineerde, de gepleegde feiten en de contra-indicaties die van toepassing zijn op de voorgestelde strafuitvoeringsmodaliteit.

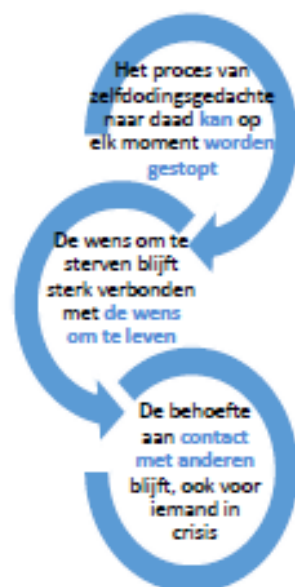
Deze kerntaak van de PSD beperkt zich niet tot een 'sec onderzoek en een verslag', maar kadert, in de totaliteit van de opvolging van de gedetineerde doorheen zijn detentie en dit **in functie van zijn reclassering** en het verminderen van recidive. Dit verslag kan door de gedetineerde gelezen worden.

1.4. Reclassering

De reclassering is het sluitstuk van het detentieplan. De concrete invulling gebeurt in continue samenwerking met de diensten van de Gemeenschappen. De in het reclasseringsplan opgenomen begeleidingen worden vanuit de gevangenis voorbereid.

BIJLAGE 2: SUICIDEPREVENTIE

Meer weten?

- ✓ ASPHA (=advieslijn suïcidepreventie voor professionelen): 024/24 30 00 of info@aspha.be
- ✓ www.zelfmoord1813.be
- ✓ Spoedgevallen: 112
- ✓ Antigifcentrum: 070 245 245

Heb je nog vragen, opmerkingen of tips over deze folder of i.v.m. het thema suïcide,

contacteer gerust Annelies Jans, beleidscoördinator (annelies.jans@wvw.vlaanderen.be of verkort nr. 8386) of iemand anders van de werkgroep Welzijn & Gezondheid

Deze flyer kwam tot stand vanuit de Werkgroep Welzijn & Gezondheid (Tinneke Voets, Lisbeth Torfs, Tine De Batselier, Karolien Joos, Liesbet Silon, Carolien Van de Perre/Olivia Van Raemdonck, Patrick Baetens, Evy Van Hoyweghe, Guido Van Hoye, Liesl Vereecke, Annelies Jans)

Gevangenis Dendermonde – november 2016

De babbel van je leven...

Beste Beambte,

Omgaan met signalen van zelfdoding, met suïcidedreiging is geen evidente opdracht. Een zelfdoding meemaken is een schokkend iets.

Als beambte sta je heel dicht bij gedetineerden en is de kans reëel dat je met dergelijke situaties geconfronteerd wordt.

Het voorkomen van zelfdoding is niet altijd eenvoudig, graag willen we jullie enkele handvatten aanreiken, jullie hierin ondersteunen.

Enkele tips en tricks bij vermoeden/signalen van suïcidaliteit:

- ✓ Deel je bezorgdheid om een bepaald persoon met anderen. Meld het aan PA, directie, PSD
- ✓ Ga in gesprek met de persoon waar je je zorgen om maakt. Praat open over eventuele zelfmoordgedachten/-plannen. Dat geeft jou ook de kans de situatie beter in te schatten. Het is een misverstand dat je hier beter niet over praat!
- ✓ Het feit dat men serieus genomen wordt, kan een eerste stap in de goede richting zijn
- ✓ Probeer te luisteren zonder (voor)oordeel. Het feit dat iemand luistert kan verschil maken
- ✓ Probeer contact te houden met deze persoon
- ✓ Zoek zelf ook steun, blijf er niet alleen mee zitten. Meld het aan PA, directie, PSD, TB, ...

Federale Overheidsdienst
Justitie